

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Sada 13 handouts pro předmět Diskusní seminář (5EN304)

Ing. Jitka Špeciánová

Handouty slouží jako studijní opora pro studentky a studenty předmětu Diskusní seminář. Vycházejí z povinných textů určených pro každý seminář a obsahují strukturu doporučené domácí přípravy. Struktura handoutu je vždy uzpůsobena tématu semináře a povinnému textu. Ve většině handoutů lze nalézt následující strukturu:

- (i) obecné seznámení se s tématem semináře;
- (ii) nejdůležitější obsahové prvky článku a jeho výsledky, které je student schopen v textu vyhledat;
- (iii) otázky mající za cíl probudit studentův zájem o zadané téma a vedoucí k jeho vlastnímu zamyšlení se nad možnou aplikací výzkumu v dalších oblastech;
- (iv) doporučení pro doplňující článek, který si každý student musí na každý seminář povinně vyhledat v elektronických databázích přístupných přes knihovnu VŠE.

Handouty posilují dynamiku diskuse na semináři, vedou studenty k hlubšímu pochopení studované literatury a skicují směry v aplikaci metod výzkumu či výsledků.

Pro každý seminář je sestaven 1 handout. Pro seminář na téma metodologie ekonomie jsou sestaveny 2 handouty.

Sada handouts obsahuje studijní podklady pro následujících 12 témat seminářů:

1) Pop-ekonomie	10) Kulturní ekonomie
2) Ekonomie štěstí	11) Rizikové chování
3) Behaviorální ekonomie	12) Anarchokapitalismus
4) Ekonomie sportu	
5) Ekonomická interpretace historie	
6) Diskriminace na trhu práce	
7) Nezamýšlené důsledky regulací	
8) Korupce a stínová ekonomika	
9) Metodologie ekonomie	

Seminář na téma pop-ekonomie

- povinný text: DUBNER, Stephen J.; LEVITT, Steven D. Co mají společného učitelé a zápasníci sumó? In: *Špekonomie aneb Freakonomics*. Praha: Alfa, 2006, s. 21-45.
- Co je to pop-ekonomie? Jaký výzkum lze do ní zařadit?
  - i. Populárně-naučná literatura
  - ii. Výzkum populárních (ekonomicky netradičních) témat
- Český autor ekonomických pop-ekonomických knih: Lukáš Kovanda – *Proč je vzduch zadarmo a panenství drahé*
- Světoví autoři: Dubner, Levitt – knihy *Freakonomics* (3 díly); Uri Gneezy – *The Why Axis*, Daniel Kahneman – *Thinking Fast and Slow*; Richard Thaler a Cass Sunstein – *Nudge: Improving Decisions About Health, Wealth, and Happiness*
- Pozor! Interpretace výzkumů může být podána populárním způsobem, pop-ekonomická literatura musí být srozumitelná i pro laiky
- Povinný text:
  - i. Co zkoumá podle autorů ekonomie?
  - ii. Na co poukazuje příklad se zavedením pokut za pozdní vyzvedávání dětí ze školky v Izraeli?
  - iii. Jaké motivace byly porušeny při zavedení finančních odměn za darování krve? K čemu to dále vedlo (složení dárců)?
  - iv. Podvádění učitelů – vysvětlete systém testování a způsob odměňování učitelů
  - v. Napadá vás nějaký jiný způsob, jak kontrolovat kvalitu výuky? Jak mezi sebou školy porovnávat? U každého nápadu diskutujte i jeho slabiny.
  - vi. Japonské sumó zápasy – stručně vysvětlete pravidla. Jedná se o porušení pravidla fair-play? Co mohlo mezní výhru ovlivnit? Lze předjímat výsledek zápasníka v rozhodujícím zápase jen dle jeho minulých výsledků? Diskutujte motivace obou protivníků v mezním zápase.
  - vii. Svačiny Paula Feldmana – co je na příkladu demonstrováno? Co ovlivnilo objem výběru? Kdo byl poctivější? Na konci příkladu je zmíněna *Teorie mravních citů* A. Smithe. Stručně vysvětlete, o čem kniha pojednává. Jaké je její propojení se slavnější Smithovou knihou *Bohatství národů*?
- Doporučení pro výběr doplňujícího článku: jiná kapitola knihy, ze které je povinný text; kapitola z dalších dílů *Freakonomics*, kapitola z jiných populárně naučných knih zmíněných na začátku handoutu

Seminář na téma ekonomie štěstí

- povinný text: DOLAN, Paul; PEASGOOD, Tessa; WHITE, Mathew. Do We Really Know What Makes Us Happy? A Review of the Economic Literature on the Factors Associated with Subjective Well-being. *Journal of Economic Psychology*, 2008, 29.1: 94-122.
- Co zkoumá ekonomie štěstí? Výzkum sebe-reportované úrovně spokojenosti (nikoli výzkum pozorovatelných voleb)
- K čemu může výzkum ekonomie štěstí přispět? Měl by se stát zajímat o spokojenost občanů?
- Jaké jsou metody výzkumu? Jaké jsou metodologické problémy výzkumu spokojenosti?
- Existuje korelace spokojenosti obyvatel s HDP státu?
- Jaké existují indexy ve výzkumu spokojenosti?
- Easterlinův paradox – vysvětlete jeho podstatu
- Teorie: Hédonická adaptace, aspirační křivky
- autoři: Richard Easterlin, Andrew Oswald, Bruno Frey, Richard Layard, Rafael Di Tella
- Povinný text:
  - i. Co ovlivňuje úroveň sebe-reportovaného štěstí a v jakém směru?
  - ii. Jaké jsou nejsilnější determinanty (nezaměstnanost, míra nezaměstnanosti, inflace, důchod, rodinný stav atd.)?
  - iii. U každého z determinantů popište mechanismus ovlivnění.
  - iv. Diskutujte vliv inflace, vliv důchodu (sociální komparace, absolutní vs. relativní výše).
  - v. Počet dětí vychází nejednoznačně. Diskutujte důvody.
  - vi. Vzdělání a počet odpracovaných hodin ovlivňuje i důchod. Diskutujte vliv na spokojenost.
  - vii. Zajímavý výsledek byl shledán u péče o druhé a u dobrovolnické činnosti. Z jakého důvodu myslíte, že mají negativní nebo žádný vliv?
  - viii. Diskutujte vliv věku na spokojenost (U-křivku). Jak toto odpovídá zjištěnému vlivu zdravotního stavu?
  - ix. Zkoumán byl i vliv tělesné aktivity. Diskutujte závěry. Z vlastní zkušenosti – co vše ovlivňuje pravidelná fyzická aktivita? Na jaké další determinanty z výzkumu může mít vliv?
  - x. V čem jsou užitečné přehledové články?
- Doporučení pro doplňující článek: články výše zmíněných autorů; texty polemizující s Easterlinovým paradoxem (kritika); výzkum vlivu dojíždění do práce na německých datech (Stutzer, Frey, 2008); metodologicky zaměřené články o výzkumu spokojenosti

Seminář na téma behaviorální ekonomie

- povinný text: ARIELY, Dan; WERTENBROCH, Klaus. Procrastination, Deadlines and Performance: Self-control by Precommitment. *Psychological Science*, 2002, 13.3: 219-224.
- Co je cílem výzkumu behaviorální ekonomie? Na co se zaměřuje? Jaké metody používá? Srovnajte s mainstreamovou ekonomikou. Chce behaviorální ekonomie změnit neoklasické paradigma?
- Základní pojmy behaviorální ekonomie: omezená racionalita, heuristiky, biasy, (i)racionalita
  - i. Rozhodování: systém 1 a systém 2
  - ii. heuristiky: kotevní, reprezentativní, dostupnostní a jiné
  - iii. *nudge* – „štouch“
  - iv. *self-control* problém, defaultní nastavení, *over-confidence*, preference známého, status quo bias, zarámování problémů/voleb, kalkulace s utopenými náklady, falešný konsenzus efekt, pseudo-jistota
- Základní ekonomická teorie: prospektová teorie (Kahneman, Tversky, 1979)
  - i. deskriptivní model rozhodování za nejistoty
  - ii. value function $\approx$ užitková funkce (S-křivka: konvexnost, konkávnost)
  - iii. referenční bod
  - iv. pravděpodobnostní funkce: transformace pravděpodobností
- Nobelova cena za ekonomii: D. Kahneman a Vernon Smith (rok 2002), Richard Thaler (rok 2017)
- Povinný text:
  - i. Co je to prokrastinace? Vysvětlete *self-control* problém.
  - ii. 1. studie – počet účastníků, stručně popište design experimentu, kolik bylo experimentálních skupin a v jakých volbách se lišily, vysvětlete a diskutujte výsledky; Jaká metodologická omezení ve výzkumu vidíte? Lze výsledky výzkumu zevšeobecnit? Proč ano/ne? Pomáhají termíny překonat prokrastinaci? Kdy ano a kdy ne?
  - iii. 2. studie – co se zde testovalo, jaká byla metoda, design, jak byli účastníci odměňováni, popište proces experimentu, vysvětlete a diskutujte výsledky
  - iv. Vidíte i vy sami u sebe problém sebekontroly? Jak ho řešíte? Dají se z textu vyvodit nějaká doporučení? Je odkládání povinností vždy ke škodě?
  - v. Napadá vás, jak jinak by se dal problém sebekontroly studentů testovat?
- Doporučení pro doplňující článek: články výše zmíněných ekonomů, články vysvětlující přístup behaviorální ekonomie, články představující dosavadní objevy behaviorální ekonomie, články obsahující experimentální výzkum

Seminář na téma ekonomie sportu

- povinný text: FRANCK, Egon; NÜESCH, Stephan. Talent and/or Popularity: What Does It Take To Be a Superstar?. *Economic Inquiry*, 2012, 50.1: 202-216.
- ekonomie sportu: teoretická a empirická mikroekonomická analýza ekonomických vztahů v oblasti sportu, výzkumné oblasti jsou velmi rozsáhlé – výzkum trhu práce (determinanty mezd, diskriminace atp.), analýzy tržeb a návštěvnosti, produktivita hráčů a týmů, kooperace v rámci týmu, příjmy z reklamy a jiné
- výhoda výzkumu ze sportovní oblasti: dobře dostupná, kvalitní a podrobná data, u některých sportů dlouhé časové řady
- ekonomický výzkum se věnuje těmto sportům: fotbal, baseball, basketbal, americký fotbal, lední hokej, Formule 1, zkoumají se např. i determinanty počtu získaných medailí na olympijských hrách
- autoři: S. Rottenberg, S. Szymanski, S. Dobson, L. M. Kahn, M. Leeds, P. Downward
- Povinný článek:
  - i. Vysvětlete fenomén superstar. Autoři v textu zmiňují 2 teorie superstar. Vysvětlete je a zamyslete se nad slabiny.
  - ii. Jaký je cíl článku? Vysvětlete, v čem je jednodušší zkoumat superstar ve sportu nežli v umění. Co znamená „tržní hodnota“ hráče? Jak autoři odlišují „talent“ a „popularitu“? Přesvědčilo vás toto rozdělení?
  - iii. Jaké metodologické problémy s sebou nese výzkum v povinném článku? Jak lze podle autorů měřit talent? Jak aproximovali popularitu hráče?
  - iv. Jaké determinanty jsou obsaženy v modelu? Jaké kontrolní proměnné? Napadají vás nějaké další, které by bylo záhodno do modelu zařadit (bez ohledu na to, zda jsou dostupné)?
  - v. Jaká data jsou ve výzkumu použita? Z jakých zdrojů jsou převzata? Spatřujete v těchto zdrojích nějaké slabiny? Jaké?
  - vi. Interpretujte výsledky výzkumu včetně jejich kvantifikace.
  - vii. Autoři provedli i analýzy citlivosti. Které? K čemu slouží?
  - viii. Které výsledky vás nejvíce překvapily? Přináší článek nové závěry? Šlo by metodu využít i v jiných sportech? Ve kterých? Ve kterých by naopak tato metoda použitelná nebyla? Proč?
- Doporučení pro doplňující článek: citované články v povinném textu, články výše zmíněných autorů, pozor na marketingově laděné články, pozor na velice technické články, vybrat si můžete i články obsahující analýzu superstar i v jiné oblasti než ve sportu

Seminář na téma ekonomická interpretace historie

- povinný text: LEESON, Peter T. Pirational Choice: The Economics Of Infamous Pirate Practices. *Journal Of Economic Behavior And Organization*, 2010, 76.3: 497-510.
- aplikace ekonomických teorií ve vysvětlování historických dějů, událostí, institucí
- praktická aplikace teorie racionální volby a *cost-benefit* analýzy v duchu ekonomického imperialismu
- autor: Peter T. Leeson (*1979) – profesor ekonomie a práva na George Mason University, rozsáhlá publikační činnost: odborné články, pop-ekonomické knihy – *WTF?! An Economic Tour of the Weird* (2017), *The Invisible Hook: The Hidden Economics of Pirates* (2009)
- vybrané oblasti výzkumu P. Leesona: středověké rituály (ordály, kletby), instituce afrického kmene Azande (orákly), chování vězňů a zločineckých skupin, hooligans, podrobná analýza středověkých pirátů (vlajka *Jolly Roger*, pravidla posádky, konstitucionální demokracie, management, řešení problému černého pasažéra, mechanismus kooperace s přepadenými obchodními loděmi atd.)
- Povinný článek:
  - i. Které dvě pirátské praktiky jsou v textu zkoumány? Jaké ekonomické teorie jsou pro jejich vysvětlení aplikovány?
  - ii. Z jakých zdrojů autor vychází? Vidíte nějaké nedostatky v užití těchto zdrojů?
  - iii. Vysvětlete mechanismus používání pirátské vlajky *Jolly Roger*. Interpretujte extenzivní hru zobrazující kooperační jednání mezi piráty a obchodními loděmi. Jaké byly motivace obou posádek? Jaké jsou dominantní strategie? Jak si piráti budovali reputaci? Vysvětlete náklady užívání vlajky u bukanýrů.
  - iv. Jak piráti řešili problém černého pasažéra (zneužívání jejich vlajky)?
  - v. Vysvětlete, z jakých důvodů piráti přepadené námořníky surově mučili. Za jakých podmínek k těmto praktikám přistoupili? Diskutujte *cost-benefit* analýzu pirátského rozhodování. Jak si piráti zajišťovali budování reputace v oblasti krutého mučení?
  - vi. Obecně vysvětlete, za jakých podmínek subjekt dbá na budování své reputace. Vysvětlete obecně teorii signalizace.
  - vii. Jaké slabiny vidíte ve výzkumu obsaženém v povinném článku?
  - viii. Za co bývá Lesson odborníky kritizován?
- Doporučení pro doplňující článek: články P. T. Leesona zaměřené na výzkum zločineckých skupin nebo historických institucí, kapitola z jeho knihy o pirátech (pozor – jedná se o pop-ekonomii), nevybírejte si jeho články o anarchii

Seminář na téma diskriminace na trhu práce

- povinný text: BERTRAND, Marianne; MULLAINATHAN, Sendhil. Are Emily and Greg More Employable than Lakisha and Jamal? A Field Experiment on Labor Market Discrimination. *American Economic Review*. 94, 4, 991-1013, Sept. 2004.
- lidé se stejnými schopnostmi, vzděláním, zkušenostmi a produktivitou práce jsou odměňováni různou výší mzdy (*wage gap*) nebo jsou jim dostupné odlišné (horší) podmínky na trhu práce oproti jiným skupinám
- druhy diskriminace: mzdová, zaměstnanecká, profesní, v přístupu k získávání lidského kapitálu
- modely diskriminace: model s diskriminačními preferencemi (ze strany zaměstnavatelů, zaměstnanců a zákazníků), diskriminující monopson, statistická diskriminace, model vytěsňování spolupracovníků
- Oaxacova dekompozice mzdového rozdílu: část vysvětlena rozdílnými průměrnými schopnostmi skupin a část vysvětlena diskriminací
- diskriminované skupiny: ženy, homosexuálové, rasové minority, diskriminace na základě vzhledu
- Povinný článek:
  - i. Jaký je hlavní cíl textu?
  - ii. Popište experimentální design. Zaměřte se na sestavování CV, výběr jmen uchazečů, výběr inzerátů a sběr odpovědí. Diskutujte naměřenou míru odezvy na zaslané CV. Vidíte v designu nějaké slabiny? Udělali byste něco ve výzkumu jinak? Čím mohou být sesbíraná data zkreslená?
  - iii. Jakou metodou byla získaná data vyhodnocena?
  - iv. Interpretujte výsledky. Vyberte si ty, které jsou pro vás nejzajímavější, a kromě kvantifikace diskutujte i důvody naměřeného nerovného přístupu.
  - v. Jaké politické závěry plynou z výsledků výzkumu? Jaké závěry lze vyvodit pro diskriminovanou skupinu z hlediska investic do lidského kapitálu? Jakým způsobem si diskriminovaná skupina může zvýšit míru odpovědí na svoje CV?
  - vi. Je ve výzkumu opravdu měřena diskriminace na trhu práce? Co konkrétně je měřeno a do jaké míry lze výsledky zevšeobecnit?
  - vii. Dala by se výzkumná metoda použít i ve výzkumu prostředí České republiky? Navrhněte, v jaké oblasti by to šlo. Kterých skupin by se takový výzkum mohl týkat? Lze stejnou metodu použít i na jiném trhu, než je trh práce? Na jakém?
- Doporučení pro doplňující článek: články, které citují povinný text, existuje i český výzkum diskriminace provedený velmi podobnou metodou, nemusíte si vybírat výzkum rasové diskriminace, klidně volte genderovou či jinou

Seminář na téma nezamýšlené důsledky regulací

- povinný text: BHARADWAJ, Prashant; LAKDAWALA, Leah K.; LI, Nicholas. Perverse Consequences of Well Intentioned Regulation: Evidence from India's Child Labor Ban. National Bureau of Economic Research, 2013. Dostupné z <http://www.nber.org/papers/w19602>
- tržní regulace: zásahy státu do tržního mechanismus s cílem napravit tržní selhání či v extrémním případě centrálně plánovaná ekonomika
- důvody k tržní regulaci: nedokonalá konkurence (monopol), externality, asymetrické informace, morální hazard (ten však může být i důsledkem regulace!), omezená racionalita spotřebitele (viz behaviorální ekonomie)
- formy regulací: zákazy či příkazy určitého jednání, regulace cen, vstupu do odvětví, zavedení standardů kvality zboží, bezpečnostních norem a jiné
- typicky regulovaná odvětví: energetika, telekomunikace, doprava, bankovníctví, finanční trhy, farmaceutický průmysl, životní prostředí, trh práce
- Povinný článek:
  - i. Jaký je hlavní cíl článku? Jaké země se výzkum týká? Kterého regulovaného odvětví?
  - ii. Stručně popište zkoumanou zavedenou regulaci z roku 1986. Pro jakou práci platila? Jakého věku dětí se týkala? Jaké měla regulace na první pohled nedostatky? Jaké důsledky mohli její autoři rozpoznat ještě před jejím zavedením? Jaký výzkum měla zavedení zákona předcházet?
  - iii. Popište právní vymahatelnost zákona a diskutujte její dopady.
  - iv. Vysvětlete 1. teoretický model týkající se jen 1 sektoru ekonomiky. Jaké jsou očekávané teoretické dopady zákona?
  - v. Vysvětlete 2. teoretický model (2 sektory s dokonalou mobilitou). Jaké závěry z něj lze dedukovat?
  - vi. vysvětlete 3. teoretický model (2 sektory, částečná mobilita). Jakou situaci po zavedení zákona skicuje on?
  - vii. S jakými daty autoři pracovali? Jsou data spolehlivá? Jakým směrem mohou být výsledky vychýleny?
  - viii. Jaké všechny proměnné byly u rodin zkoumány? Zařadili byste i jiné proměnné?
  - ix. Interpretujte výsledky výzkumu. Jaká hospodářsko-politická doporučení byste ze závěrů článku vyvodili? Jak byste vyhodnotili zavedenou regulaci? Napadá vás nějaká paralela s jinou regulací, jejíž dopady byly obdobné? Vymysleli byste jiné řešení problému dětské práce?
- Doporučení pro doplňující článek: článek zkoumající regulaci a její dopady (dopady nemusí být nutně negativní, regulace se nemusí týkat trhu práce), text odmítající regulace, text o pravidlech pro „vhodnou“ regulaci

Seminář na téma korupce a stínová ekonomika

- povinný text: DREHER, Axel; SCHNEIDER, Friedrich. Corruption and the Shadow Economy: An Empirical Analysis. *Public Choice*, 2010, 144.1-2: 215-238.
- korupce: zneužití postavení nebo funkce k osobnímu prospěchu
- podmínky pro korupci: koncentrace moci, regulace, slabá vymahatelnost práva, neefektivita státního sektoru, „porcování medvěda“, nedostatek transparentnosti a další
- stínová ekonomika: činnosti nepodléhající zdanění a nezaznamenané v HDP, činnosti nespádající do oficiální ekonomiky (od ilegálních aktivit, přes činnosti vyhýbající se povinné evidenci – odvedená práce bez faktury/dokladu, až po legální domácí produkci, výpomoci, „fušky“ → černá + šedá ekonomika; *underground economy, unofficial economy, informal sector*)
- autoři: A. Dreher, F. Schneider, A. Buehn, B. Torgler, C. Elgin
- Povinný článek:
  - i. Jaký je hlavní cíl článku? Jaké jsou dvě zkoumané hypotézy? Na jaké úvaze je jejich formulace založena? Diskutujte problém obrácené kauzality.
  - ii. Jaká data byla použita v empirické analýze? Z jakých let? Z jakých zdrojů?
  - iii. Jaká proměnná byla vysvětlována a jaké vysvětlující? Zařadili byste do modelu jiné? Některé byste naopak vyřadili (např. z důvodu možné autokorelace)?
  - iv. Podle jakého kritéria byly v analýze rozděleny státy na bohaté a chudé? Diskutujte zastoupení zemí ve zkoumaném vzorku.
  - v. Diskutujte metodologické obtíže při měření korupce a stínové ekonomiky. Jaké existují metody měření? Diskutujte nedostatky indexu vnímané korupce. Na jakém místě je podle indexu Česká republika? Čím je index ovlivněn? Do jaké míry může vypovídat o reálné korupci v zemi?
  - vi. Interpretujte výsledky. Odlište odhady modelů lišící se uplatněním dvou různých indexů korupce jako vysvětlovaných proměnných. Byla ve zkoumaném vzorku zastoupena i Česká republika?
  - vii. Napadají vás jiné metody, jak měřit korupci či stínovou ekonomiku? Jak by se daly tyto jevy eliminovat? Má cenu se o to snažit? Proč? Jaké by mohly být důsledky vámi navrhované regulace? Jak Česká republika bojuje s korupcí a stínovou ekonomikou?
- Doporučení pro doplňující článek: články autorů povinného textu, články věnované metodám měření korupce nebo stínové ekonomiky, můžete se taktéž podívat na metodiku indexu vnímané korupce

Seminář na téma metodologie ekonomie (1. část)

- povinný text: ROTHBARD, M. N. Praxeologie: Metoda rakouské ekonomie. Terra Libera, 2005, 6: 1, 4-8. Dostupné z http://libinst.cz/wp-content/uploads/2017/12/TL_11_12_2005.pdf
- metodologie ekonomie: zkoumání teorií ekonomické vědy a kritická diskuse předmětu zkoumání ekonomie a metod, které ekonomie používá, možnosti uplatnitelnosti jednotlivých metod; propojení ekonomie s filosofií
- M. Rothbard (1926-1995): americký ekonom hlásící se k myšlení ekonomické rakouské školy, libertarianismu, „zakladatel“ anarchokapitalismu
- praxeologie: L. von Mises – věda o lidském jednání (pod kterou patří i ekonomie), dle Rothbarda metoda rakouské školy; axiomaticko-deduktivně vystavěná věda (apriorní), alternativa k metodologickému pozitivismu uplatňovanému neoklasickou ekonomii (M. Friedman)
- Povinný článek:
  - i. Definujte základní axiom praxeologie. Jaké jsou pomocné axiomy?
  - ii. Z jakého důvodu člověk jedná? Lze jednání jedince hodnotit? Podle čeho? Proč ne?
  - iii. Verbální a matematická logika – kterou Rothbard upřednostňuje a proč? Souhlasíte s ním? Není matematická formulace přesnější, jasnější a jednoznačnější?
  - iv. Rothbard se s Misesem neshodne na původu základních axiomů. Jaké stanovisko oba zastávají? Jaké jsou jejich argumenty? Kdo vás více přesvědčil a proč?
  - v. Hayek praxeologickou metodu postavil do protikladu k metodě přírodních věd. Proč? Souhlasíte s ním? Podle čeho vědy rozdělil do těchto 2 skupin? Podle čeho vědy rozlišoval Senior?
  - vi. Při pokusu o vyvrácení základního axiomu lidského jednání se axiom *de facto* potvrzuje. Phillips toto nazval „principem bumerangu“. Vidíte v tomto vysvětlení slabiny?
  - vii. Vysvětlete metodologický individualismus a jeho propojení s praxeologií.
  - viii. Mises odmítal ekonometrii. Z jakého důvodu? Souhlasíte s ním? Lze dosáhnout pokroků v ekonomii bez kvantitativních metod? K čemu jsou výstupy těchto metod užitečné? Jaké jsou naopak jejich slabiny? Má cenu dle Misesových argumentů na kvantitativní analýzu zcela rezignovat?
  - ix. Jaký je dle Rothbarda vztah ekonomie a historie? Jak se vztahem souvisí statistika?
  - x. Jaký je vztah mezi praxeologií a ostatními vědami?
- Doporučení pro doplňující článek: kapitola z Misesovy knihy *Lidské jednání*, kritika praxeologie, kritika metodologie rakouské školy, apriorismus ve společenských vědách

Seminář na téma metodologie ekonomie (2. část)

- povinný text: FRIEDMAN, M. The methodology of positive economics. Essays in positive economics, 1953, 3.3. Český překlad: <http://libinst.cz/book/friedman-m-1979-metodologie-pozitivni-ekonomie/>
- M. Friedman (1912-2006): významný americký liberální ekonom 20. století, nositel Nobelovy ceny za ekonomii (1976), představitel monetarismu a chicagské školy, zastánce svobodného trhu, kritik tehdejšího *welfare state* a systému sociálních dávek
- povinný text je součástí spisu „Eseje o pozitivní ekonomii“ z roku 1953 osahující články ze 40. a 50. let, metodologicky navazuje na tradici hodnotové neutrality ve společenských vědách
- Povinný článek:
  - i. Jak rozlišuje Friedman pozitivní a normativní vědy? Na koho se v rozlišení odvolává? Co si představujete pod uměním (*arts*) ekonomie?
  - ii. Co je podle Friedmana hlavním úkolem pozitivní vědy? Podle jakého kritéria se mají posuzovat teorie? Souhlasíte s jeho tvrzením?
  - iii. Lze dosáhnout pokroku v normativní vědě bez pokroku v pozitivní vědě? Lze normativní vědu zcela odloučit od pozitivní? Proč ne?
  - iv. Pro jaké jevy lze sestavit předpověď? Jen pro budoucí?
  - v. Diskutujte platnost hypotézy jako kritéria pro výběr z alternativních hypotéz.
  - vi. Ve společenských vědách nelze provádět řízené experimenty. Je toto podle Friedmana zásadní rozdíl mezi společenskými a přírodními vědami? Souhlasíte?
  - vii. Jaké charakteristiky musí splňovat ekonomická teorie? Proč nemůže být jen skrytou matematikou (strukturou tautologií)?
  - viii. Empirická evidence má podle Friedmana 2 stupně. Které? Vysvětlete oba.
  - ix. Co Friedman jednoznačně odmítá jako test platnosti hypotéz? Lze zcela z výzkumu vyloučit realističnost předpokladů? Nemyslíte, že čím realističtější předpoklady jsou v modelu uvažovány, tím lepší predikce model přináší?
  - x. V textu jsou příklady s padajícím předmětem, listy na stromu a kulečnickovým hráčem. Jaký ekonomický přístup mají demonstrovat? Je tento přístup stále v ekonomii aktuální? Aplikujte ho na teorii spotřebitele a firmy.
  - xi. Shrňte odlišnosti metodologického přístupu rakouské školy (Mises, Rothbard) a neoklasické ekonomie (Friedman). Který přístup je vám bližší a proč?
- Doporučení pro doplňující článek: interpretace Friedmanova metodologického přístupu, články o metodologickém pozitivismu, o ekonomickém imperialismu, texty obsahující kritiku metodologického pozitivismu

Seminář na téma kulturní ekonomie

- povinný text: GUISO, Luigi; SAPIENZA, Paola; ZINGALES, Luigi. Does Culture Affect Economic Outcomes?. *The Journal of Economic Perspectives*, 2006, 20.2: 23-48.
- kulturní ekonomie (*cultural economics*): zkoumá vliv kultury na ekonomické výstupy (náboženství, etnikum, rasa, důvěra, sociální normy), vliv kulturních institucí na rozhodování jedince v ekonomických oblastech, komparace vlivu různých kultur, vliv na preference a přesvědčení
- pojmy: kultura, instituce, sociální kapitál, důvěra, korelace vs. kauzalita, ekonomický imperialismus, *prior beliefs*
- autoři: L. Guiso, P. Sapienza, L. Zingales, G. Tabellini, A. Alesina
- Povinný článek:
  - i. Jak autoři definují kulturu?
  - ii. jaké jsou hlavní cíle článku formulované v úvodu?
  - iii. Vysvětlete problém obousměrné kauzality.
  - iv. Vysvětlete 3 důvody, proč dochází k velmi pomalé změně kulturních vlivů?
  - v. Vysvětlete pojem „ekonomický imperialismus“. Jak souvisí s kulturní ekonomikou? Co zkoumá nová kulturní ekonomie?
  - vi. Jakými dvěma kanály ovlivňuje kultura ekonomický výstup?
  - vii. Vysvětlete pojem „prior beliefs“.
  - viii. Interpretujte výsledky výzkumu 1. kanálu ovlivnění ekonomických výstupů kulturou. Jaká data byla zkoumána? Z jakého zdroje pocházejí? Dokážete vymyslet důvody, proč vyšly výsledky výzkumu zrovna takto? Který z výzkumů je originálním příspěvkem tohoto článku?
  - ix. Popište hru na ultimátum. Jaké studie jsou ve článku citovány? K jakým závěrům studie došly? Vidíte nějaká omezení těchto výzkumů?
  - x. Popište kanál ovlivnění ekonomických výstupů přes *prior beliefs*. Jak důvěra ovlivňuje jedince v ekonomickém rozhodování? Jaká rozhodování to přesně jsou?
  - xi. Popište vliv kultury na ekonomické preference. Interpretujte výsledky výzkumu. Lze změřit vliv kultury i na agregátní úrovni? Jaké agregáty byly zkoumány? Co autoři zjistili?
  - xii. Popište vliv kultury na politické preference. Interpretujte výsledky výzkumu.
  - xiii. Popište vliv politických preferencí na ekonomický výstup. Interpretujte výsledky výzkumu.
- Doporučení pro doplňující článek: články výše zmíněných autorů, povinný článek má přes 2 tisíce citací – můžete si vybrat ekonomický článek, ve kterém je povinný článek citován, můžete si vybrat i články věnující se institucím

Seminář na téma rizikové chování

- povinný text: GRUBER, Jonathan; KOSZEGI, Botond. Is addiction" rational"? Theory and Evidence. *The Quarterly Journal of Economics*, 2001, 116.4: 1261-1303.
- rizikové chování: jedinec se vystavuje nezanedbatelné možnosti zranění nebo smrti, poškození vlastní budoucnosti nebo ohrožení zdraví (drogové závislosti, sexuální chování, rozhodování na finančních trzích, nepoužívání ochranných prvků – přilby, bezpečnostní pásy, porušování dopravních pravidel, přejíždání se, nedostatečné věnování se fyzické aktivitě atd.)
- pojmy: hyperbolické diskontování času, vnímání pravděpodobností, krátkozrakost, časová nekonzistence spotřebitelských preferencí, externality, internality, závislost
- autoři: G. Becker, K. M. Murphy, S. Peltzman, J. Gruber, J. Cawley, M. Powell
- Povinný článek:
  - i. Vysvětlete 2 podmínky pro jednání, aby se dalo označit termínem závislost (dle Beckera a Murphyho). Blíže charakterizujte závislé chování.
  - ii. Vysvětlete časovou (ne)konzistenci.
  - iii. Co se v povinném článku autoři snaží zkoumat?
  - iv. Vysvětlete pojem externalita a internalita. V jaké výši je autoři odhadují u kouření?
  - v. Jak ovlivňuje budoucí cena cigaret současné tržby z prodeje cigaret?
  - vi. Jak se změna spotřební daně promítá do ceny cigaret? Diskutujte v závislosti na elasticitě poptávky. Jak je rozloženo břemeno spotřební daně?
  - vii. Z jakých let byla ve článku vzata data pro analýzu? Kolik změn na spotřební dani za tuto dobu proběhlo? Z jakých zdrojů byla data čerpána?
  - viii. Proč autoři nepoužívají v analýze data o cenách cigaret, ale jen data o spotřební dani?
  - ix. Jak přesně autoři v analýze postupovali?
  - x. Vysvětlete „efekt hromadění“.
  - xi. Autoři zavádějí vlastní pojem časové nekonzistence preferencí. Vysvětlete ho a dodejte, jak lze rozeznat časově nekonzistentního agenta od časově konzistentního.
  - xii. vysvětlete termíny „naivní“ a „sofistikovaný“ agent.
  - xiii. Interpretujte výsledky výzkumu a diskutujte je.
  - xiv. Jaká je podle autorů optimální vládní politika v oblasti užívání návykových látek?
  - xv. Jaké jsou náklady 1 krabičky cigaret ve smyslu zkrácení délky lidského života?
- Doporučení pro doplňující článek: články výše zmíněných autorů, vybírejte si články ekonomicky zaměřené (nikoli medicínsky či psychologicky)

Seminář na téma anarchokapitalismus

- povinný text: HOPPE, H. H. Soukromé poskytování obrany. In: Šíma, J. (ed.): *Právo a obrana jako zboží na trhu*. Praha: Megaprint, 1999, s. 81–112. Dostupné z: http://libinst.cz/wp-content/uploads/2017/03/sima_pravo_obrana.pdf
- základní pojmy anarchokapitalismu: soukromé vlastnictví (sebe-vlastnictví), přirozená práva, osobní a ekonomická svoboda, bezstátní společnost (Nozickův minimální stát), svobodný trh, nahraditelnost státních institucí soukromými
- autoři: od 2. poloviny 20. století Murray Rothbard, David D. Friedman (syn M. Friedmana), Hans-Hermann Hoppe
- česky o anarchokapitalismu: J. Šíma, blog a knihy autora Urzy
- Povinný článek:
  - i. Vysvětlete Hobbesův přirozený stav. Jaké řešení tohoto stavu Hobbese navrhuje?
  - ii. Co kritizuje Hoppe na instituci státu z hlediska udržení míru?
  - iii. Jaké empirické důkazy svých tvrzení Hoppe předkládá? Vidíte v nich nějaké problémy? Jsou dostatečně přesvědčující? S čím nesouhlasíte?
  - iv. Vysvětlete, co Hoppe myslí tím, že stát „okrádá“ občany.
  - v. Z jakých důvodů Hoppe odmítá instituci státu? Vysvětlete monopolní postavení státu.
  - vi. Hoppe se odvolává v textu na M. Rothbarda. V čem se u něj inspiroval? Které konkrétní myšlenky Rothbarda v textu vyzdvihuje?
  - vii. Hoppe navrhuje soukromé poskytování bezpečnosti. Vysvětlete způsob, jak by to mělo v praxi podle Hoppeho fungovat. Kdo by služby ochrany zajišťoval? Jak by byly hrazeny? Jaké rozdíly jsou mezi státním a soukromým poskytováním ochrany? Jak by došlo k eliminaci agresorů při soukromém poskytování obrany?
  - viii. Jak by fungovala soudní moc?
  - ix. O jaký druh pojištění by se jednalo? Vysvětlete odlišné formy, které Hoppe zmiňuje.
  - x. Jak by se řešilo pojištění proti přírodním katastrofám?
  - xi. Jakou roli by mohl sám jedinec hrát v možnosti vlastní ochrany?
  - xii. Jaké nové motivace by vyvolalo soukromé poskytování obrany?
  - xiii. V čem by spočívala práce soukromých pojišťovacích agentur? Jak to souvisí s migrací?
  - xiv. Jak by se jedinci mohli podle Hoppeho bránit „agresi“ státu?
- Doporučení pro doplňující článek: články a kapitoly knih výše zmíněných autorů, další kapitola ze stejné knihy, jako je povinný článek

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

